

מרחל וחנה למשפחה חדשה והורות אחרת

(פורסם ב"ידיעות אחרונות" ב 8 בספטמבר 2009)

"הבה לי בנים, ואם אין מתה אנוכי", אמרה רחל אמנו ליעקב. בתפילתה חנה, אם שמואל הנביא, שפכה בפני האל את מררתה על עקריתה, שלא הומתקה למרות אהב בעלה אליה. העצב הקיומי העמוק של שתי דמויות תנכיות אלה ממצה מוטו השולט גם היום בחברה בישראל - ההורות - המכתיב בחירות אישיות הרות גורל, פרקטיקות רפואיות שהשלכותיהן הרפואיות הן לעיתים שליליות ביותר ומדיניות פריון ממשלתית שמשקלה שקול בזהב.

שלא כמו ברבות ממדינות המערב, שם ההורות היא בחירה אישית שיש המוותרים עליה במודע ומבלי "להיענש", בישראל, ההורות היא מגדיר זהות מרכזי, בראש ובראשונה של זוגות נשואים: יהודים ולא יהודים, דתיים וחילונים, עשירים ועניים, משכילים ושאינם משכילים. עם הירידה במספר הבחורים למסד את הקשר הזוגי ביניהם הלחץ החיצוני והפנימי להורות פועל גם על זוגות לא נשואים ועל זוגות חד-מיניים: הנתונים מורים כי שיעור הילודה בקרב הקהילה ההומו-לסבית בישראל הוא מן הגבוהים בעולם. יש כיום סיכוי סביר שאמא תסכין עם העובדה שבנה חי עם חבר, או בתה עם חברה, אבל לא תמחל להם על שלילת סטטוס הסבתאות הנכסף. גם שכנים עוינים יתרככו למראה "הבחורים שממול" המובילים תינוקת לבושה ורוד בעגלה.

הנורמה הפנימית והחיצונית החזקה להורות מוחלת בשנים האחרונות גם על יחידים. תחילה היתה זו הפריצה של האמהות החד הורית, דפוס המתחיל לחלחל כיום מהמעוז התל אביבי אפילו לציבור הדתי-לאומי הירושלמי, ואליה מצטרף באחרונה גם הדפוס של אבהות יחידאית. דגם הורות חדש רלוונטי לענייננו הוא הורות מתוכננת של גברים ונשים, המביאים יחד לעולם ילדים מבלי שיהיה בשום שלב ביניהם קשר זוגיות. כדי לקשר בין יחידים המעוניינים בכך קמו ארגוני שירות כמו משפחה חדשה או הורות אחרת.

במובנים רבים נראה אם כן כי למרות היותה במובנים רבים אחרים חברה מערבית מודרנית, החברה הישראלית עדיין רואה בהורות "כרטיס כניסה" למועדון הנורמליות - היעדר צאצאים, במיוחד מבחירה, נתפס כסמן לחוסר נורמטיביות ובמידה רבה כבסיס לדה-לגיטימציה אישיותית.

למרכזיות זו של ההורות בישראל מספר תוצאות שמן הראוי לתת עליהן את הדעת: ראשית, הרצון לעבור בחורים הקטנים של מסננת "הנורמליות" כבכול, דוחף אנשים שאינם יכולים מטעמים כאלה ואחרים להרות באופן ספונטני, לחפש אחר פתרונות חלופיים, כמו למשל פונדקאות בארץ ובחו"ל או אימוץ בינלאומי. מהלכים אלה לא רק שעלותם הכלכלית והרגשית, ולא פעם גם הרפואית היא אדירה אלא שהם גם פותחים כר פעולה נרחב למתווכים למיניהם בארץ ובחו"ל, שחלקם לא רק דורשים את ליטרת הבשר שלהם בממון אלא אף מוליכים את חפצי ההורות שולל או פועלים בניגוד

לסטנדרטים רפואיים, חוקיים ומוסריים. שנית, הצד האחר, והפחות סימפטי, של החלה סוחפת של נורמת ההורות גם למי שבחרו שלא לחיות במסגרת הסטנדרטית של "אמא אב שני ילדים וכלב" בשיתוף פעולה עם הממסד הרפואי מביא לא פעם לשרשרת בלתי פוסקת ומסוכנת של ניסיונות להרות תוך שימוש בטכניקות רפואיות אגרסיביות שהשלכותיהן ארוכות הטווח לפחות שוניות במחלוקת אם לא מסוכנות בוודאות. שלישית, בהיות תקציב הבריאות מוגבל, ההשקעה הרבה ברפואת פריון, כולל קביעת סטנדרטים מרחיקי לכת בליברליות שלהם לגבי הזכאות לטיפולים רפואיים כאלה חנים או במחיר סמלי, באה בהכרח על חשבון ההשקעה הציבורית בצרכים רפואיים אחרים.

יש להדגיש שאין באמור לעיל משום הטלת דופי בהורות כשלעצמה שעל חיוניותה וערכה אין צורך להכביר מילים. ואולם, יש ויש דופי בלחץ חברתי שלא רק מגביל את חופש הבחירה של היחידים אלא גם עלול לגרום להם לבחור בחירות אישיות שאינם מתאימות להם באמת, לדחוף אותם לזרועות גורמים נצלנים כאלה ואחרים, לסכן את בריאותם ולעוות את סדר העדיפויות הלאומי.